

นโยบายการขนส่งทางน้ำของไทย : กรณีศึกษาเรือลำเลียง

นางบุญมี ฉันทประทีป

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE POLICY ON THAILAND'S WATER TRANSPORTATION
: CASE STUDY OF DELIVERY BOATS

Mrs. Boonmee Chanthaprateep

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

500759

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
สาขาวิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

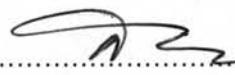
นโยบายการขนส่งทางน้ำของไทย : กรณีศึกษา เรือลำเลียง
นางบุญมี ฉันทประทีป
เศรษฐศาสตร์การเมือง
รองศาสตราจารย์ สามารถ เจียสกุล

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ทีรณ พงศ์มพัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ สามารถ เจียสกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ศกุนตะลักษณะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พุททกาล รัชทร)

บุญมี ฉันทประทีป : นโยบายการขนส่งทางน้ำของไทย: กรณีศึกษาเรือลำเลียง. (THE POLICY ON THAILAND'S WATER TRANSPORTATION : CASE STUDY OF DELIVERY BOATS) อ.ที่ปรึกษา : รศ.สามารถ เจียสกุล, 110หน้า.

การขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงของไทยในอดีต เป็นการขนส่งสินค้าภายในประเทศและตามแนวชายฝั่งทะเลโดยใช้เรือฉลอมขนส่งสินค้าในปริมาณที่ไม่มาก แต่ปัจจุบันเมื่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นเศรษฐกิจระบบเปิดมีการค้าระหว่างประเทศเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ การขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงจึงมีการพัฒนาขึ้นเช่นกัน 40 ปีที่มานั้นการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงซึ่งมีผู้ประกอบการที่เรียกว่า Lighter เริ่มต้นจากการรวมตัวกันผูกขาดตามยุคสมัยของผู้มีอำนาจทางการเมืองในอดีตและมีการแตกสลายของกลุ่มผูกขาดจนกระทั่งมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในปัจจุบัน

การขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงในปัจจุบัน ที่มีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับภาคการนำเข้าและส่งออกสินค้าของไทย แต่กลับไม่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับการพัฒนาเส้นทางรถขนส่งสินค้าทางบกหรือทางอากาศ ทั้งนี้พิจารณาได้จากนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่งสินค้าหรือระบบโลจิสติกส์ของไทยนับแต่อดีตนั้น รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาเส้นทางถนนเป็นหลัก เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งผลักดันนโยบายของรัฐส่วนใหญ่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาสร้างถนน มากกว่าการพัฒนาเส้นทางทางน้ำ รวมทั้งรัฐบาลมิได้มีการพิจารณาเปรียบเทียบต้นทุนที่แท้จริงที่เกิดขึ้นจากการขนส่งสินค้าทางบกกับการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียง กล่าวคือการขนส่งสินค้าทางบกมีต้นทุนในการบำรุงดูแลรักษาถนนจำนวนมากเมื่อเทียบกับต้นทุนในการดูแลเส้นทางน้ำ การขนส่งสินค้าทางบกก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศในปริมาณสูง สร้างปัญหาการจราจรในเขตเมือง อีกทั้งยังมีต้นทุนจากอุบัติเหตุทางรถยนต์อีกเป็นจำนวนมหาศาลในแต่ละปี ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงที่เป็นการขนส่งสินค้าได้ในปริมาณมากมีต้นทุนต่อหน่วยต่ำ เพียงแต่ต้องใช้เวลาในการขนส่งนานกว่าการขนส่งสินค้าทางบกเท่านั้น ทั้งนี้หากรัฐขยายเส้นทางลำน้ำภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้าทางน้ำมากขึ้น จะเป็นการลดต้นทุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทางอากาศ และลดปัญหาการจราจร และอุบัติเหตุ นอกจากนี้ยังเพิ่มการจ้างงานมากขึ้น เพิ่มปริมาณสำรองน้ำและแหล่งทรัพยากรทางน้ำมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหากรัฐหันมาส่งเสริมการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงอย่างจริงจัง จะช่วยพัฒนาระบบการคมนาคมสินค้าภายในประเทศให้ต้นทุนที่ลดลงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

สาขาวิชา..... เศรษฐศาสตร์การเมือง..... ลายมือชื่อนิสิต..... ป.นิคมรัตน์.....

ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... [ลายมือ].....

4785773229 : MAJOR POLITICAL ECONOMICS

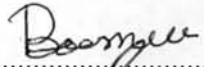

KEY WORD: TRANSPORTATION POLICY , MARINE LOGISTIC

BOONMEE CHANTHAPRATEEP : THE POLICY ON THAILAND'S WATER
TRANSPORTATION : CASE STUDY OF DELIVERY BOATS. THESIS ADVISOR : ASSOC.
PROF. SAMART CHISAKUL, 110 pp.

This study, 'Policy of Thai Marine: Case Study of Lighter', aims to emphasize the importance of water transportation to National Economy and the import and export business in Thailand. It explains the lack of attention to the water transportation from the Government when compared to Land and Air Transportation and describes the way in which the overall transportation system could improve from the development of the policy of Thai Marine.

In the past, water transportation was only for local transportation by using 'Chalorm' boat which could carry small quantity of goods. Once the Thai Economy has become more open and international business and transactions have become essential, water transportation has developed from 'Chalorm' boat to 'Lighter' boat. This has caused high competition in the water transportation business.

Despite the development and the increasing competitiveness, water transportation system has not been the focus of the Thai Government. Land transportation has been given much emphasis, particularly on improving the main roads. The Thai Government overlooks that fact that by expanding the waterways for transportation, it would lead to better efficiency and performance and reduce cost in air environmental control, traffic and accidents control. If the Government develops the water transportation seriously, it would lead to a total development of the whole transportation system both in cost reduction and performance.

Field of study.....	Political Economics.....	Student's signature.....	
Academic year	2007	Advisor's signature.....	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ สามารถ เจียสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ เป็นประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร. พุทธกาล รัชธร และ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ ศกุนตะลักษณะ เป็นกรรมการ ทุกท่านได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและชี้แนะอย่างดียิ่งจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ดังกล่าวข้างต้นเป็นอย่างสูง รวมถึงคณาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะคณาจารย์ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ การเมืองทุกท่าน ที่ให้ความรู้และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดี ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณ คุณตรีโรจน์ มหะนาวานนท์ และคุณ ประสาน มโนสิทธิกุล รวมถึงผู้ที่ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลา ให้คำชี้แนะและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณ คุณนฤมล คันธบุตร และเจ้าหน้าที่ของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ การเมืองทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในทุกๆ เรื่อง ตั้งแต่เริ่มเข้ามาศึกษาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจนทุกวันนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ และน้องๆ ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมือง สำหรับทุก คำแนะนำและทุกกำลังใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณญาติพี่น้อง และทุกคนในครอบครัว ที่ช่วยเหลือสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ คุณพิทยา ฉันทประทีป สามีอันเป็นที่รักยิ่ง ผู้เปี่ยมไปด้วยความสามารถ และความมานะ อุตสาหะ อันเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งที่ผู้ศึกษาได้ยึดถือและนำมาปฏิบัติตามในการ บริหารกิจการสืบต่อมา อีกทั้งเป็นผู้ที่ช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ศึกษาในทุกๆ ทาง ทำให้ผู้ศึกษา สามารถศึกษาที่ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจนสำเร็จด้วยดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	6
1.3 ขอบเขตการศึกษา	6
1.4 วิธีการที่ใช้ในการศึกษา	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2	
2.1 นโยบายสาธารณะ (Public Policy)	9
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ.....	10
2.1.2 กรอบการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ	12
2.1.3 ประเภทของปัญหาเชิงนโยบาย.....	13
2.1.4 การกำหนดนโยบายสาธารณะ (Public Policy).....	14
2.1.5 รูปแบบการศึกษาแนวทางของนโยบายสาธารณะ	17
2.1.6 องค์ประกอบของความหมายนโยบายสาธารณะ	17
2.1.7 ปัจจัยและองค์ประกอบของนโยบายที่ใช้พิจารณาเพื่อกำหนดนโยบาย	18
2.1.8 กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี	19
2.1.8.1 กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเป็นกระบวนการทางสังคม.....	20
2.1.8.2 ปัจจัยขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ	21
2.1.8.3 กระบวนการพัฒนานโยบายตั้งอยู่บนพื้นฐานสัจจะธรรม	22
2.1.8.4 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในการเมืองไทย	22

	ช หน้า
บทที่	
2.1.8.5 กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี	23
2.1.9 แนวคิดการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ	23
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3	
3.1 ภาพรวมการขนส่งสินค้าภายในประเทศไทย ณ ปัจจุบัน	29
3.2 ความเป็นมาของการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงในประเทศไทย	31
3.2.1 การขนส่งสินค้าทางน้ำในอดีต	31
3.2.2 วิวัฒนาการของการขนส่งสินค้าโดยเรือลำเลียง	37
3.3 ธุรกิจการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงในประเทศไทย	43
3.3.1 ลักษณะทั่วไปของธุรกิจการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียง	43
3.3.2 ความสำคัญของการขนส่งสินค้าโดยเรือลำเลียงกับการค้าระหว่างประเทศ	44
3.3.3 สินค้าที่เหมาะสมกับการขนส่งสินค้าชายฝั่งและตามลำน้ำภายในประเทศโดยเรือ ลำเลียง	46
3.3.4 ท่าเรือขนส่งสินค้าที่สำคัญของไทย	47
3.4 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของการขนส่งสินค้าชายฝั่งและตามลำน้ำ ภายในประเทศโดยเรือลำเลียง	51
3.5 ความคิดเห็นของผู้ที่ประกอบกิจการเรือลำเลียงทั้งในอดีตและปัจจุบัน เกี่ยวกับปัญหาและ อุปสรรคในการประกอบธุรกิจเรือลำเลียง	59
3.5.1 ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน	59
3.5.2 ปัญหาการกำกับดูแลของภาครัฐ	60
3.5.3 การแข่งขันกับการขนส่งสินค้าทางบก	62
3.6 โครงสร้างของกลุ่มผลประโยชน์ในธุรกิจการขนส่งทางน้ำและเรือลำเลียง	64
3.6.1 สมาคมเจ้าของเรือไทย	64
3.6.2 สมาคมเรือไทย	65
3.6.3 กลุ่มผลประโยชน์ในการขนส่งสินค้าทางน้ำและเรือลำเลียงในอดีตและปัจจุบัน	66

บทที่

บทที่ 4

4.1 แนวนโยบายและแผนพัฒนาของรัฐที่มีต่อการพัฒนาขนส่งทางน้ำและเรือลำเลียงของไทย	71
4.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8	71
4.1.2 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9	72
4.2 นโยบายสาธารณะกับการขนส่ง	73
4.2.1 แผนหลักการพาณิชยนาวี	74
4.2.2 การปกป้องธุรกิจขนส่งทางน้ำโดยเรือลำเลียงตามชายฝั่งทะเล	76
4.2.3 ความสำคัญของการขนส่งสินค้าทางน้ำและเรือลำเลียงกับนโยบายระบบโลจิสติกส์	83
4.3 ปัญหาเชิงนโยบายในการประกอบธุรกิจการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียง	87
4.3.1 นโยบายของรัฐขาดการเชื่อมโยงระบบขนส่งทางน้ำ และเรือลำเลียงจากนโยบายการเปลี่ยนระบบขนส่งเป็นขนส่งทางรางและขนส่งทางน้ำ	87
4.4 แนวทางการปรับตัวของธุรกิจการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงในอนาคต	98

บทที่ 5

5.1 สรุปผลจากการศึกษา	99
5.2 สรุปปัญหาของนโยบายสาธารณะที่ไม่เหมาะสมต่อผู้ประกอบการเรือลำเลียง	102
5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาต่อการปรับตัวของอุตสาหกรรมเรือลำเลียง	103
5.4 ข้อเสนอแนะจากผู้ประกอบการเรือลำเลียง	103
5.5 แนวทางการพัฒนาการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงให้ประสบผลสำเร็จ	104
5.6 ปัจจัยการพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จประกอบด้วย	107
5.7 กลยุทธ์ในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาระบบการขนส่งสินค้าชายฝั่งและตามลำน้ำภายในประเทศโดยเรือลำเลียง	107
รายการอ้างอิง	108
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	110

สารบัญตาราง

ญ

ตารางที่	หน้า
3.1 การเดินเรือแยกตามประเภทในน่านน้ำของประเทศไทย	30
3.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของการขนส่งสินค้าชายฝั่งและตามลำน้ำ ภายในประเทศโดยเรือลำเลียง	55
5.1 เปรียบเทียบข้อได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างการขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเรือลำเลียงกับการ ขนส่งสินค้าทางบก	101

สารบัญภาพ

๗

ภาพประกอบที่

หน้า

3.1 ลักษณะของเรือลำเดียว 38